

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА**

ФАКУЛЬТЕТ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ

КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

«Допущено до захисту»:

Завідувач кафедри образотворчого мистецтва

_____ Ольга ШКОЛЬНА

Протокол № ____ від «__» _____ 20__ р.

ФАБИНЮК ПОЛІНА ВІТАЛІЇВНА

**ЕВОЛЮЦІЯ АРХІТЕКТУРНОГО ОБРАЗУ КИЄВА В ЖИВОПИСІ XX –
початку XXI століть**

Дипломна робота бакалавра зі спеціальності

023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

**Керівник науково-дослідної частини дипломної
роботи:**

Братусь Іван Вікторович, кандидат філологічних
наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва

Керівник творчої частини дипломної роботи:

Попінова Оксана Миколаївна, старший викладач
кафедри образотворчого мистецтва

Київ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. ЕВОЛЮЦІЯ АРХІТЕКТУРНОГО ОБРАЗУ КИЄВА В ЖИВОПИСІ ХХ– ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ	
1.1 Художній образ Києва першої половини ХХ століття.....	5
1.2. Архітектура Києва в українському мистецтві другої половини ХХ....	8
1.3Вплив історичних змін на архітектурний вигляд міста у живописі	11
1.4. Сучасне трактування архітектурного образу Києва у живописі початку ХХІ	14
Висновки до першого розділу.....	17
РОЗДІЛ ІІ. ТВОРЧА РОБОТА «ОБРАЗ КИЄВА.ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ»	
2.1. Ідейна складова картини Обличчя Києва.....	19
2.2. Композиційне вирішення, стиль та техніка виконання.....	21
2.3. Етапи створення творчої роботи.....	24
Висновки до другого розділу.....	27
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	32
ДОДАТКИ.....	37

ВСТУП

Актуальність цього дослідження визначається нагальною потребою збереження культурної спадщини Києва та осмислення його архітектурного

образу через призму живопису. Київ, як історично значущий і духовний центр України, постійно привертає увагу митців. Протягом XX–XXI століть його архітектурний вигляд зазнавав суттєвих змін під впливом соціальних, політичних і культурних подій. Живопис виступає як форма візуального відображення змін у міському середовищі та стає свого роду "дзеркалом часу", що дозволяє відстежувати трансформацію архітектурного вигляду столиці. Дослідження еволюції архітектурного образу Києва в мистецтві живопису не лише поглиблює розуміння художніх характеристик різних періодів, але й надихає сучасних митців на створення нових інтерпретацій, зберігаючи нерозривний зв'язок з історією. У сучасних умовах, коли урбанізація і глобалізація стрімко розвиваються, особливо важливо зберігати справжнє архітектурне обличчя Києва. Мистецтво живопису, на відміну від звичайної документальної фіксації, дозволяє художникам передавати не тільки зовнішній вигляд міського середовища, але й його настрій, атмосферу та емоційне сприйняття. Це робить живопис унікальним джерелом для дослідження змін у сприйнятті архітектурного ландшафту столиці. Також через роботи художників ми можемо відстежити, як не лише змінювалася архітектура, а й ставлення до неї в суспільстві. Зміни в стильових рішеннях, вибір тем, композицій і кольорів відображають глибші процеси - від романтизації минулого до критичного переосмислення сучасності. Таким чином, живопис стає не лише формою естетичного осмислення простору, а й інструментом збереження колективної пам'яті. Особливої уваги заслуговує те, як художники XX–XXI століть об'єднують реалістичні та абстрактні методи зображення київської архітектури, відкриваючи нові перспективи в інтерпретації міського середовища. Такий підхід не лише зберігає візуальний образ міста, але й сприяє більш глибокому діалогу між минулим, теперішнім і майбутнім. Отже, дослідження еволюції архітектурного **образу Києва в живописі** допомагає не тільки фіксувати зміни, а й поглиблювати розуміння національної ідентичності крізь призму художнього сприйняття.

Об’єкт дослідження – архітектурний образ Києва ХХ– початку ХХІ у живописі.

Предмет дослідження – еволюція архітектурного образу Києва від доби модерну до сьогодення.

Мета дослідження – визначити етапи еволюції архітектурного образу Києва в українському живописі ХХ– початку ХХІ століть

Завдання дослідження:

1. Дослідити зображення Києва у живописі ХХ століття.
2. Визначити вплив на трактування архітектурного образу міста в мистецтві.
3. Проаналізувати сучасне живописне осмислення архітектури Києва початку ХХІ століття.

Наукова новизна. Методологічна база ґрунтується на застосуванні історико-хронологічного аналізу, мистецтвознавчого підходу, візуального аналізу художніх творів, а також порівняльного методу для дослідження змін у зображенні архітектури Києва протягом досліджуваного періоду.

У даній роботі здійснено дослідження образу Києва в живописі, прослідковано зміну художніх акцентів та інтерпретацій, описано роль живопису у збереженні архітектурної пам’яті міста. Практична частина містить розробку власної мистецької інтерпретації «Образ Києва. Переосмислення», де реалізовано особисте бачення історичного міського простору

Методи дослідження:

1. Антологічний метод дослідження — це підхід, що дозволяє розглядати архітектурний образ Києва у живописі як прояв глибинної сутності буття міста, в якому художні інтерпретації архітектури постають не лише як зображення реальних споруд, а як символи духовного, історичного та культурного існування української нації.
2. Мистецтвознавчий аналіз - використовувався для вивчення живописних творів, що зображують архітектуру Києва. Було проаналізовано композицію,

колористику, стилістичні особливості, техніку виконання та символічні акценти у картинах різних авторів.

3. Історико-хронологічний метод - застосовувався для простеження змін в архітектурному образі Києва від початку XX до початку XXI століття. Цей метод дав можливість структурувати дослідження за етапами, визначити впливи ключових історичних подій на художнє зображення міста.

4. Мистецтвознавчий аналіз - використовувався для вивчення живописних творів, що зображують архітектуру Києва. Було проаналізовано композицію, колористику, стилістичні особливості, техніку виконання та символічні акценти у картинах різних авторів. Культурологічний метод дав змогу осмислити архітектурний образ Києва не лише як естетичну форму, а як культурний феномен, що втілює соціальні, історичні та духовні змісти певного часу.

. Дипломна робота складається зі вступу, двох основних розділів та висновків. У першому розділі аналізується історична еволюція архітектурного образу Києва в живописі від початку XX століття до сьогодення. У другому розділі детально описано ідею, концепцію, техніку та етапи виконання творчої роботи, присвяченої переосмисленню архітектурного образу Києва в сучасному живописі. У результаті зроблено загальні висновки щодо значущості архітектури як візуального символу культурної ідентичності міста.

РОЗДІЛ І. ЕВОЛЮЦІЯ АРХІТЕКТУРНОГО ОБРАЗУ КИЄВА В ЖИВОПИСІ XX– ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТЬ

1.1 Київ у художньому образі початку XX століття

Початок XX століття ознаменувався значними історичними, соціальними та культурними трансформаціями, які вплинули не лише на матеріальний вигляд Києва, але й на його зображення в мистецтві. У цей період місто формувалося як адміністративний, духовний і культурний центр, де гармонійно співіснували традиції старовинної київської архітектури з прогресивними модерністськими тенденціями європейського

зразка. Архітектура Києва на зламі століть вирізнялася стилістичною строкатістю. Тут поєднувалися православні храми у візантійському стилі, монументальні будівлі історизму й новаторські споруди в стилі модерну. Ця різноманітність архітектурних форм стала джерелом натхнення для українських художників, які не лише фіксували у своїх творах реальні об'єкти міської забудови, але й створювали символічний образ Києва як вічного міста на дніпровських пагорбах.

Митці початку XX століття інтерпретували Київ через призму суб'єктивних переживань, наповнюючи свої картини не лише архітектурною точністю, а й поетикою та символізмом. Їм вдалося зафіксувати не тільки матеріальну реальність міста, але й передати його атмосферу - змінність характеру, ритм і духовне багатство. Завдяки цьому живопис став потужним інструментом для осмислення й візуалізації київського архітектурного ландшафту, дозволяючи сучасним дослідникам поглиблено зрозуміти уявлення про місто в різні історичні періоди. У творчості того часу Київ постає не просто як сукупність архітектурних споруд, а як своєрідний "живий організм", тісно пов'язаний із людьми, культурою та історичними подіями.

Серед найвидатніших митців епохи варто відзначити Сергія Світославського. Його роботи, зокрема полотна на зразок "Київ. Вид на Поділ"(див. Додаток 1 рис.1.1), стали своєрідним візуальним літописом тогочасного міста. У своїх зображеннях Світославський передавав Київ не лише як географічне місце, але й як носій глибокого емоційного і духовного змісту. За допомогою тонкого світлотіньового моделювання, м'якої палітри та ретельно деталізованого зображення архітектури він створював атмосферу інтимності, реалістичності й ностальгії. .

Іншим важливим митцем був Микола Пимоненко . Його діяльність охоплює живопис, графіку, монументальне мистецтво, а також педагогічну роботу. Примаченко народився у 1945 році й належить до покоління митців, що формувалися в післявоєнну добу, коли українське мистецтво шукало нові шляхи розвитку. Особливу увагу він приділяє темі української духовності,

історії та природи. У його творчому доробку значне місце займає пейзаж, зокрема зображення Києва як міста з глибоким культурним корінням та архітектурною величчю. Роботи Примаченка вирізняються експресивною манерою письма, яскравою колористикою та символічним наповненням. (див. Додаток 2 рис. 1.2. 1.3 1.4) Він створює не просто реалістичне відтворення міського простору, а намагається передати його настрій, ритм та внутрішню енергетику. Його полотна часто мають філософський підтекст, що запрошує глядача до роздумів про зв'язок людини з містом і традицією. Митець неодноразово брав участь у всеукраїнських та міжнародних виставках, отримуючи визнання як в Україні, так і за кордоном. Особливої уваги заслуговує його внесок у розвиток мистецької освіти. Примаченко багато років викладав, передаючи свій досвід і бачення молодшому поколінню художників. Його творчість є вагомим внеском у збереження національної художньої традиції та формування сучасного українського мистецтва.

Особливу увагу заслуговує творчість Олександра Мурашка, творчість якого є яскравим прикладом поєднання європейських мистецьких тенденцій із глибоким національним змістом. Його художній стиль розвивався під впливом імпресіонізму, модерну та символізму, залишаючись водночас самобутнім. У своїх роботах Мурашко майстерно передавав гру світла й тіні, використовуючи м'яку, вишукану палітру, що додавала емоційної глибини. Характерним для його творчості є поєднання реалістичного зображення з декоративним узагальненням форм. (див. Додаток 3 рис 1.5 1.6 1.7)

Особливу увагу в його творчості займають міські пейзажі, особливо зображення Києва, які відзначаються пильним спостереженням за архітектурою, ритмом вулиць і духовною атмосферою міста. В архітектурних композиціях він не просто зображував зовнішність будівель, а прагнув передати атмосферу міста, його настрій і характер. Київ на його картинах сприймається як живий організм - то занурений у тишу та роздуми,

то яскравий і динамічний. Він майстерно використовував колір для передачі простору й глибини, зберігаючи легкість і прозорість.

Архітектурні мотиви в творах Мурашка гармонійно взаємодіють із фігурами людей, природою та емоційним фоном сцени. Таким чином, міський пейзаж перетворюється на художню метафору часу, настрою або внутрішнього стану. Здатність сприймати архітектуру не лише як холодну структуру, а як частину живого середовища, підносить його живопис на рівень поетичної узагальненості.

Мурашко значно вплинув на розвиток українського модерного живопису завдяки своєму новому баченню міського простору в образотворчому мистецтві. Його підхід до зображення архітектурних пейзажів став прикладом гармонійного поєднання композиційної строгості з емоційною виразністю. Він започаткував нову художню мову, яка дозволила українському місту звучати як повноцінний герой картини, а не лише як тло.

Його творчість надихнула наступні покоління художників, які прагнули бачити місто не лише очима архітектора, а й душею митця. Картини Мурашка і сьогодні вражають глядача тонкістю настрою, глибиною художнього образу та любов'ю до українського простору. Він відкрив новий спосіб інтерпретації міста в живописі - як втілення культурної пам'яті, часу та національної ідентичності. який хоч і рідше звертався до міських пейзажів, але активно взаємодіяв із архітектурним середовищем у своїх роботах через портрети й жанрові сцени. В його мистецтві відчутний вплив модерну - як у формотворенні, так і в кольорових рішеннях. Навіть у тих випадках, коли архітектура не була основним об'єктом зображення, вона відігравала роль стилістичного маркера епохи, фону, що формував візуальний і культурний контекст. Художники початку ХХ століття зображували Київ через призму особистого сприйняття, додаючи у свої твори не лише архітектурну точність, а й поетичність, символізм. Вони передавали не лише реальні об'єкти, а й атмосферу міста, його змінний характер, внутрішній ритм. Таким чином, живопис ставав інструментом візуальної інтерпретації архітектурного

ландшафту Києва, дозволяючи сучасним дослідникам краще зрозуміти, як сприймалося місто у різні періоди його історії.

Київ постає в роботах митців не просто як сукупність будівель, а як «живий організм», пов'язаний з народом, культурою, історією. Саме тому образ міста початку XX століття у живописі набуває особливої художньої цінності, адже він поєднує в собі естетичну, культурну й документальну функції. Зрештою, цей період у мистецтві можна вважати фундаментальним для формування образу Києва в національній візуальній культурі. У полотнах художників початку XX століття ми бачимо не лише збережені архітектурні ансамблі, а й емоційний та духовний настрій, який формувався у взаємодії з міським простором.

Суттєвим елементом образу Києва початку XX століття є його архітектурна вертикальність, яка формувала особливу панораму міста - численні дзвіниці, куполи церков, гористий ландшафт Подолу, пагорби Печерська. Саме ці риси часто ставали композиційною основою художніх творів. Візуальна домінанта міста дозволяла митцям будувати просторову перспективу, наголошувати на сакральному значенні архітектурних об'єктів, формуючи глибший змістовний шар картини.

Особливої уваги заслуговує образ Дніпра, який часто зображувався у поєднанні з міським пейзажем. Річка не лише надавала композиціям простору, а й символізувала плин часу, історичну тяглість, що було важливо у контексті переосмислення Києва як вічного міста. У роботах художників початку XX століття можна побачити краєвиди з видом на Лавру, Видубицький монастир, Труханів острів - ці місця слугували не лише джерелом натхнення, а й способом осмислення національної ідентичності.

Зміни в архітектурі того часу, поява нових споруд у стилі ар нуво, впровадження модерну у фасади прибуткових будинків, театрів, навчальних закладів - усе це відображалося і в живописі. Деякі митці звертали увагу на ці нові форми, експериментуючи з відображенням ліній, об'ємів та кольорових рішень. У такий спосіб живопис того періоду фіксував

архітектурний перехід від історизму до модерну, а також засвідчував зміни у суспільному смаку.

Важливо відзначити, що початок XX століття був періодом активного формування української національної ідентичності, і саме архітектура Києва у живописі ставала візуальним втіленням цієї ідеї. Зображення храмів, стародавніх вулиць, мальовничих районів Подолу або Печерська мали не лише естетичну, а й ідеологічну функцію - вони демонстрували неперервність культурного спадку, підкреслювали глибину історичних коренів українського народу.

Не можна оминати і розвиток мистецької освіти в Києві - відкриття Київського художнього училища (яке згодом стало інститутом), де навчались та викладали митці, що пізніше увійшли до історії національного мистецтва. Студенти часто зверталися до теми рідного міста у своїх навчальних та дипломних роботах. Це сприяло популяризації образу Києва як художнього мотиву та заклало підвалини для його подальшого трактування у XX столітті.

Отже, образ Києва у живописі початку XX століття - це не лише топографічне зображення міста, але й символічна рефлексія над його сутністю. Митці фіксували архітектурне обличчя столиці, передаючи його крізь власне емоційне сприйняття, стильову манеру та соціальний контекст доби. Їхні роботи стали своєрідним «дзеркалом епохи», що дозволяє сучасному глядачеві не лише побачити, але й відчувати атмосферу Києва сторічної давнини.

1.2. Вплив історичних змін на архітектурний вигляд міста у живописі

Архітектурний вигляд міста - це не лише сукупність будівель, а й своєрідна «візуальна пам'ять», яка зберігає і транслює ключові історичні події, культурні етапи та соціальні зміни, що формували обличчя міського середовища впродовж століть. Особливо яскраво ці трансформації простежуються у живописі, який, як і літопис, фіксує зміни зовнішнього вигляду Києва в ті чи інші періоди. Митці не просто зображували будівлі -

вони передавали дух часу, атмосферу й настрій міста, пов'язані з соціальними зрушеннями, війнами, економічним підйомом або культурним спадом.

Початок XX століття в історії Києва став періодом інтенсивної урбаністичної експансії та активного архітектурного розвитку, зумовленого зростанням населення, економічним підйомом та прагненням міста набути статусу європейської столиці. Саме в цей час у Києві почали зводитися численні прибуткові будинки для заможних верств населення, а також громадські установи - театри, банки, гімназії, вокзали. Архітектура цього періоду вирізнялася стилістичною різноманітністю: поєднувалися модерн, неоренесанс, неоготика, неокласицизм, ар-деко та інші декоративно-історичні стилі.

Одним із найяскравіших архітектурних зразків того часу є будівля Політехнічного інституту (нині КПІ), зведена у 1901 році, яка поєднувала риси класицизму та історизму. Також значну роль відіграє Караїмська кенаса на Ярославовому Валу, збудована у мавританському стилі, - приклад вишуканої декоративності, що привертала увагу митців до східних мотивів у міському ландшафті. Ще одним важливим об'єктом став Національний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка, реконструйований у 1901 році за проектом Віктора Шретера, у стилі неоренесансу з елементами необароко.

Ці нові архітектурні об'єкти, розташовані в центральній частині міста - на Хрещатику, Липках, у районі Золотих воріт - формували нову «вітрину Києва». Їхнє зображення у живописі стало однією з основних тем для художників того часу. Серед таких митців вирізняються Сергій Світославський, Микола Пимоненко, Олександр Мурашко, які надавали перевагу плернерному живопису й активно працювали над міськими пейзажами.

Сергій Світославський, учень Іллі Рєпіна, вважався майстром київського міського пейзажу. Його роботи, як-от «Поділ під снігом», «Вид на Андріївську церкву», «Київська вулиця», не просто передають образи міста, а фіксують конкретні архітектурні форми та композиції. Він відтворював у своїх картинах вузькі вулички Подолу, забудову Хрещатика, силуети дзвіниць Софії Київської та Михайлівського монастиря, які на тлі нових будинків початку XX століття створювали ефект злиття старого і нового Києва.

Микола Пимоненко, хоч і більше відомий як побутовий художник, також не оминав увагою київське архітектурне середовище. У деяких його роботах можна простежити сцени з вулиць Києва, часто із включенням у композицію міських споруд, які мали чітко впізнавані форми - зокрема будинки зі скульптурним оздобленням у стилі модерн. Пимоненко вмів поєднати жанрову сцену з реальним міським середовищем, що робить його твори цінним джерелом для аналізу архітектурного образу Києва того часу.

Олександр Мурашко, учень Миколи Мурашка та один із найяскравіших представників українського модерну, хоч і рідше звертався до архітектурного пейзажу, однак через портрети на тлі київських інтер'єрів, вулиць, кав'ярень створював образ інтелігенції доби, яка органічно вписувалась у простір оновленого Києва. У його роботах можна вловити атмосферу міста - інтелігентного, витонченого, де архітектура стає віддзеркаленням внутрішнього світу героїв.

Таким чином, початок XX століття у живописі відзначився зміною ставлення до архітектури як художнього об'єкта - вона перестає бути просто тлом і набуває статусу головного героя композиції. Митці прагнуть не лише передати зовнішній вигляд будівель, але й зафіксувати їхню значущість у соціальному, історичному та культурному сенсах. Київ постає як місто, що живе на перетині століть, з новими будівлями, які утворюють нову візуальну мову часу - багатошарову, строкату, але органічну у своїй цілісності.

Одним із прикладів митця, котрий глибоко відчував ці процеси, є Сергій Світославський. У своїх київських пейзажах він зображував не лише панорами Подолу чи Дніпра, а й фасади будівель, які щойно з'явилися в міському просторі. Важливою характеристикою його стилю було те, що він передавав місто як живий організм, що перебуває у русі, водночас підкреслюючи його культурну цілісність і духовну стабільність.

З початком Першої світової війни і подальшої революції 1917 року архітектурний розвиток міста сповільнився. Значна частина ресурсів була перенаправлена на військові потреби, і Київ переживав період занепаду. У мистецтві того часу з'являються образи більш похмурі, де архітектура втрачає свою урочистість, а замість вишуканих фасадів художники починають звертати увагу на внутрішній стан простору, розбиті вікна, пусті вулиці. У таких роботах початку 1920-х архітектура фігурує як «свідок» історичних змін - вона стає не фоном, а активним учасником подій, через який митець передає настрій епохи.

Період 1930-х років ознаменувався кардинальною перебудовою архітектурної політики у відповідності до ідеології радянської держави. Було розпочато зведення масивних будівель у стилі «сталінського ампіру», який мав прославляти могутність і велич нової влади. В живописі того періоду архітектура стала елементом пропаганди - художники створювали урочисті полотна, де фасади державних установ, палаців культури, житлових будинків виглядали як символи соціалістичного прогресу. Ці роботи виконувались в стилі соціалістичного реалізму, основною метою якого було «правдиво й оптимістично» зображати дійсність. У композиціях того періоду часто використовувалась симетрія, підкреслювалась масштабність будівель, а колористичне рішення містило багато яскравих теплих відтінків - червоних, жовтих, золотих - як відображення «світлого майбутнього».

Одним із яскравих прикладів відображення тогочасного архітектурного образу міста є творчість художника Сергія Шишка. У його пейзажах київські вулиці постають оновленими - з широкими проспектами, новобудовами та

просторами, які раніше не фігурували в мистецтві. При цьому Шишко зберігав відданість реалістичній манері письма, завдяки чому архітектура у його картинах виглядала не лише ідеалізовано, а й правдиво. Цінність його робіт полягає в тому, що вони документально відображають зміну архітектурного ландшафту Києва в часи тотальної трансформації. Наступним важливим історичним етапом, який суттєво вплинув на архітектурний образ Києва, стала Друга світова війна. Під час окупації та бойових дій значна частина історичних будівель, особливо в центрі столиці, була знищена. Андріївська церква, Софійський собор, Золоті ворота - всі ці пам'ятки опинилися під загрозою втрати. У живописі тих часів майже не зустрічається урочистих композицій, навпаки - з'являються темні палітри, порожні вулиці, частіше бачимо руїни, уламки, зруйновані арки й провалені дахи. Архітектура Києва в полотнах 1940-х – це переважно символ втрати, болю та пам'яті. Образи міста перетворюються на носії колективної скорботи, а окремі будівлі - на маркери історичної травми.

У повоєнний час починається відбудова Києва. Архітектура знову стає інструментом ідеологічного впливу. Створюються нові ансамблі площ, споруджуються монументальні адміністративні будівлі. Цей період позначається особливою увагою до стилю «сталінський ампір», який мав вражати масштабом, багатством декору та урочистістю. У живописі архітектура того часу зображується величною, інколи - надто монументалізованою. Часто композиції будуються за принципом «героїчного простору», де архітектурний об'єкт у центрі полотна підкреслює ідею міцності, стабільності та політичної сили. Яскравим прикладом таких творів є картини з зображенням нового Хрещатика - одного з наймасштабніших прикладів повоєнної забудови, де архітектура відігравала роль не лише практичну, а й символічну.

Важливим переходом в еволюції архітектурного образу Києва став період 1960–1980-х років, коли радянська архітектура поступово відмовлялась від надмірного декору й рухалась до функціоналізму та модернізму. У цей час

активно з'являються житлові масиви: Оболонь, Троєщина, Березняки. Вони формують нове обличчя міста - просторе, урбаністичне, але й частково знеособлене. В живописі того періоду архітектура часто зображується не як самодостатній герой, а як тло для життя людей. Митці дедалі частіше звертаються до пейзажів околиць, панорам з видом на спальні райони, дворики, дитячі майданчики, що обрамлені висотками. В таких роботах важливу роль відіграє не лише сам архітектурний об'єкт, а й атмосфера - ранковий туман, вечірнє світло у вікнах, відбиття будівель у калюжах чи на асфальті.

Окремої уваги заслуговує художня інтерпретація змін після розпаду СРСР та здобуття Україною незалежності у 1991 році. Архітектура Києва вступає у нову фазу – хаотичне будівництво, поєднання різних стилів, активна комерціалізація простору. Це знаходить відображення у живописі кінця 1990-х початку 2000-х років. У мистецтві того часу з'являється критичний погляд на зміну міського ландшафту. Художники фіксують не лише новобудови, але й конфлікти між старим і новим – наприклад, як тіні хмарочосів падають на старовинні церкви або як нові торгові центри «витісняють» історичні будівлі. Поширеним стає прийом контрастного поєднання стилів - неоготичні шпиль поруч із панельними будинками, сучасні вітражі у фойє радянських театрів.

Сучасне українське мистецтво, зокрема з 2014 року, ще більше заглиблюється в тему ідентичності, пам'яті та трансформації. Після Революції Гідності, а згодом - повномасштабної війни, живопис про Київ уже не лише про архітектуру як форму, а й про її сенси. Митці дедалі частіше звертаються до тем руйнування, втрати, перебудови й збереження. Зображення таких будівель, як Будинок Профспілок, Майдан Незалежності, Михайлівський собор - це вже не просто пейзаж, а культурна заява. Художники прагнуть зберегти на полотнах дух місця, показати, як архітектура втілює національні цінності, біль і надію. У другій половині ХХ століття архітектурний образ Києва в живописі зазнав значних змін, що були

зумовлені як історичними подіями, так і розвитком художніх течій того часу. Після Другої світової війни місто потребувало масштабної відбудови, і цей процес став важливою темою для радянського мистецтва. У межах офіційного стилю соціалістичного реалізму художники зображували Київ як символ сили, відродження та оптимізму. Вони прагнули передати урочисту велич оновленого міста, його монументальну архітектуру, широкі проспекти, нові адміністративні будівлі. Особливо часто у живописі того часу з'являлися Хрещатик, новозбудовані житлові масиви, станції метро, які слугували прикладом технічного та культурного прогресу.

Разом з тим, у 1960–70-х роках почала формуватися нова художня хвиля, представники якої - так звані шістдесятники - намагалися відійти від ідеологічних рамок та офіційного канону. Вони прагнули показати Київ більш інтимно, особистісно, через емоційне сприйняття простору. Часто митці зверталися до зображення історичних районів столиці: Андріївського узвозу, Подолу, Печерська, Софійської площі. Архітектура на їхніх полотнах уже не була просто фоном для соціального меседжу - вона ставала головною дійовою особою, джерелом естетичного та духовного досвіду. Місто в цей час постає не як вітрина ідеології, а як живий простір, наповнений історією, атмосферою, духом.

У 1980-х роках з послабленням контролю над мистецтвом розширилися можливості для експериментів. Живописці дедалі частіше зверталися до різних стилістичних засобів - від декоративного узагальнення до символізму й абстракції. Архітектура Києва починає трактуватися як метафора пам'яті, внутрішнього стану людини, змін у суспільстві. У цей час місто набуває в картинах рис ностальгійних, часом драматичних, сповнених глибокого особистого сенсу. Художники дедалі частіше відходять від реалістичного відображення, натомість пропонують власну, суб'єктивну інтерпретацію міського середовища.

На зламі 1980–90-х років, у період перебудови й розпаду Радянського Союзу, мистецтво ще більше заглиблюється в критичне осмислення образу

міста. Київ у живописі цього часу вже не ідеалізується- навпаки, акценти зміщуються на контрасти між старовинною і радянською забудовою, на втрату цілісного вигляду, на проблеми урбаністичного розвитку. Відчуття тривоги, змін і пошуку нового напрямку розвитку стає провідним мотивом багатьох творів. У такий спосіб архітектура Києва в живописі другої половини XX століття перетворюється з образу офіційної гордості на простір особистих роздумів, переживань та художнього пошуку.

1.3. Архітектура Києва в українському мистецтві другої половини XX століття

Друга половина XX століття стала переломним періодом як в історії архітектури Києва, так і в історії українського образотворчого мистецтва. Після завершення Другої світової війни місто пережило масштабну відбудову, що докорінно змінило його архітектурне обличчя. Це, у свою чергу, мало глибокий вплив на мистецьке осмислення міського простору. Київ, зруйнований війною, відновлювався не лише фізично, а й символічно - у свідомості художників, які прагнули передати його дух, стійкість і красу. У період 1950-1980-х років архітектурний образ Києва став частим і важливим мотивом у живописі. Це було зумовлено не лише патріотичними настроями, а й загальнодержавною політикою популяризації міської ідентичності. Водночас художники зберігали власне бачення міста, яке часто виходило за рамки офіційної риторики. Архітектура Києва зображалася не лише як символ відродження, але й як жива структура, що перебуває в постійному розвитку.

У повоєнному мистецтві переважала ідеалізована подача архітектурних пам'яток: Софійський собор, Андріївська церква, Золоті ворота, Хрещатик, Дніпро з набережною ставали знаковими символами у творах живописців. Художники часто прагнули відобразити велич і гармонію відродженого міста, водночас залишаючи місце для лірики та особистих переживань. Київ постає у творах як місто-герой, місто-пам'ять, місто-надія.

Художники зверталися до традиційного пейзажу, де архітектура відігравала не лише декоративну, а й концептуальну роль. Саме через зображення храмів, вулиць, площ, мостів передавалася емоційна глибина переживань. У 1960–1970-х роках в українському живописі з'являється тенденція до синтезу архітектури з жанровим образом міста, де середовище стає фоном для людських доль, історичних змін, культурної спадкоємності.

Видатні художники цього періоду, зокрема Тетяна Яблонська, Сергій Григор'єв, Микола Глущенко, Віктор Зарецький, Борис Рапопорт, залишили у своїй творчості численні образи Києва, що відображали індивідуальне бачення архітектурного середовища. Наприклад, Тетяна Яблонська у своїх роботах часто зображала Поділ, Липки, Софійську площу, акцентуючи увагу на гармонії природи й архітектури. У її живописі відчутна тонка ностальгія за київською старовиною, спокій і рівновага.

Микола Глущенко звертався до образів Києва у своїй манері постімпресіоністичного бачення. У його полотнах місто живе яскравими мазками, кольоровими спалахами, де архітектура виступає як ритмічна композиційна основа. В його творах чітко простежується любов до Києва, до його пагорбів, вуличок і храмів. Зображення міських панорам передає не лише простір, а й стан душі. У 1970–1980-х роках в українському мистецтві зростає інтерес до камерного, інтимного зображення міста. Архітектура Києва стає частиною щоденного життя, його буденності. Художники починають шукати нові ракурси: задні дворики, старі сходи, балкони, фрагменти фасадів, деталі оздоблення. Такі твори фіксують не монументальний, а людський, справжній Київ. Значне місце займає зображення київських околиць Печерська, Подолу, Куренівки, Солом'янки, Лук'янівки. Старі дерев'яні будиночки, прибудови, арки, ворота— усе це стає об'єктом художнього дослідження. Архітектура втрачає пафос, натомість набуває емоційної щирості. Місто постає не як символ, а як особистий простір, рідне середовище, з яким пов'язане дитинство, родинні

спогади, життя. Важливим є те, що в живописі цього періоду спостерігається поступовий перехід від реалізму до модерних форм. Архітектура Києва в мистецтві поступово втрачає документальність, натомість набуває асоціативності. У творах художників з'являється гра зі світлом, формою, кольором, що відкриває нові художні підходи до зображення міського середовища.

Одним із помітних напрямків стала абстракція, де архітектура Києва представлена через кольорові площини, ритміку ліній, експресію мазка.

1.4 Сучасне трактування архітектурного образу Києва у живописі XXI століття

Архітектурний облік Києва завжди відігравав значущу роль в українському образотворчому мистецтві. У XXI столітті, на тлі бурхливих соціокультурних змін, живопис почав охоплювати не лише зовнішню структуру міста, а й його внутрішній динамізм, настрої суспільства та естетичні пошуки сучасної епохи. Художники стають своєрідними літописцями, які досліджують архітектуру як символ історичної пам'яті, виразник національної ідентичності й як простір для емоційного сприйняття. Київ у XXI столітті динамічно трансформується: урбаністичний ландшафт набуває нових рис, старі архітектурні ансамблі поступаються сучасним будівлям, утворюючи змішання минулого й майбутнього. Ці зміни є важливим джерелом натхнення для художників, які передають багатогранність міського життя у своїх творах. Архітектура тут постає як метафораплинності часу, живий організм, де перетинаються історичні пласти й сучасні тенденції.

Різноманіття стилів у трактуванні Києва у живописі XXI століття є показовим. Реалістичні художники прагнуть задокументувати конкретні місця з достовірністю та деталізацією, що робить їх роботи цінними історичними свідченнями. Водночас ті, хто працює в експресивній чи абстрактній манері, використовують архітектурні мотиви як спосіб передати емоції або символічно заглибитися у суть міської атмосфери.

Міський пейзаж займає вагоме місце в сучасному живописі. Через знайомі куточки Києва художники передають свої особисті переживання й рефлексії щодо урбаністичного простору. Зображення старовинних дворів може викликати ностальгію, відображення старих будинків - символізувати зникання минулого, тоді як сучасні багатоповерхівки нерідко сприймаються як ознака глобалізації або урбаністичного виклику культурному контексту. Таким чином, архітектура стає не просто об'єктом художнього осмислення, але також учасником діалогу між творцем і його аудиторією.

Значну увагу приділяють і взаємодії між старовинною та сучасною забудовою Києва. Наприклад, історичні будівлі храми, садиби чи прибуткові будинки сприймаються багатьма митцями як джерела натхнення та естетична спадщина міста. Їх часто супроводжує романизація й легкий нальот ностальгії. Натомість новобудови нерідко постають суперечливими: вони можуть бути як уособленням динаміки сучасного світу, так і сприйматися як порушення звичної гармонії середовища.

Палітра кольорів теж відіграє важливу роль у формуванні архітектурного образу Києва в мистецтві XXI століття. Одні художники використовують яскраві контрастні барви для відтворення енергійного пульсу міста, інші - звертаються до пастельних тонів, формуючи теплий і камерний образ столиці. Застосування кольору виходить за межі декоративної функції, стаючи носієм глибоких сенсів і художніх задумів.

Олена Прокопчук у своїх полотнах часто звертається до мотивів пам'яті: куполи церков, фрагменти старих вікон чи лінії трамвая у її роботах символізують духовність і ритміку минулого, що залишає відбиток у сьогоденні.

Через живопис художники увічнюють зниклі або змінені архітектурні пам'ятки, попереджаючи про загрози втрати міської ідентичності. Картини набувають ролі художнього архіву, зберігаючи образ стародавнього Києва для майбутніх поколінь.

У світлі війни, що почалася в Україні в 2022 році, архітектурний образ Києва у живописі набув ще багатшого символічного значення. Місто стало уособленням незламності, боротьби та надії. Деякі художники зображають пошкоджені або захищені споруди як символи стійкості культури перед обличчям загрози знищення. Інші підкреслюють мирний образ Києва, наголошуючи на цінностях, за які варто боротися. Виникає новий образ столиці - міста, що живе, чинить опір, пам'ятає та творить.

Живопис ХХІ століття у висвітленні київської архітектури демонструє багатовекторність. Він виступає як документ, емоційний вираз і філософське осмислення простору. Це мистецтво дозволяє бачити не лише будівлі, а й час, у якому вони існують, підкреслюючи часто прихований зв'язок між людиною і містом.

У творах сучасних митців київська архітектура виступає не лише як зображуваний об'єкт, а як метафора - мова, якою місто «спілкується» із глядачем. Кожне полотно є спробою увічнити ті зміни, що відбуваються щодня. Це діалог із простором, пам'яттю, культурою, болем і надією.

Сучасний живопис акцентує на унікальності Києва як багатошарового культурного явища. У цьому місті співіснують різні епохи, стилі, архітектурні традиції та релігійні символи. Така візуальна складність відкриває для митця безмежні можливості творчого осмислення.

Сучасний художник не обмежується лише відображенням матеріальних аспектів архітектури; він працює над її духом та тим, як вона резонує з внутрішнім світом людини. Живопис стає засобом читання архітектурного простору як тексту - насиченого, багатозначного та іноді суперечливого.

Таким чином, сучасне трактування архітектурного образу Києва у живописі ХХІ століття є комплексним явищем, яке охоплює документування реальності, емоційний аналіз, філософське осмислення та культурну рефлексію. Воно дозволяє бачити місто очима митця - не просто як сукупність споруд, а як живу істоту, яка переживає, пам'ятає, змінюється та надихає.

Висновки до першого розділу

У результаті дослідження, проведеного в межах даного розділу, було здійснено комплексний аналіз еволюції архітектурного образу Києва у живописі ХХ–ХХІ століть. Простежено, як художники різних поколінь і світоглядних орієнтацій по-різному інтерпретували місто, його простір, архітектуру, духовну атмосферу та соціально-історичні контексти. Вивчення живописних творів дало змогу глибше усвідомити, що образ Києва ніколи не був однозначним - він змінювався під впливом історичних, політичних, соціокультурних чинників, залишаючись при цьому символом української ідентичності.

У підрозділі 1.1 було висвітлено особливості художнього зображення Києва у першій половині ХХ століття. Цей період позначений пошуками нового живописного вираження, активним розвитком українського модернізму, авангарду, неокласицизму та реалізму. Київ постає у творах митців як місто історичної глибини, сакральності, натхнення. Саме в цей час формується уявлення про місто як про культурну столицю України, образ якої нерозривно пов'язаний із духовною спадщиною, християнською архітектурою, куполами, храмами, монастирями. У живописі зберігається романтично-поетичне ставлення до міста. Характерною рисою періоду є акцент на монументальності, спокійній гармонії простору, відчутті вічності, яке втілюється у зображенні Софії Київської, Лаври, старих вулиць Подолу, пагорбів над Дніпром.

У підрозділі 1.2 розглянуто, як архітектура Києва відображалася у мистецтві другої половини ХХ століття. Цей період охоплює складні етапи радянської доби, повоєнної відбудови, урбанізації, соціалістичного реалізму та поступового переходу до свободи творчого самовираження. Художники цього часу частіше звертаються до міських пейзажів як засобу збереження історичної пам'яті та критичної рефлексії над сучасністю. Архітектурні образи Києва часто подаються у реалістичній манері, з точністю до деталей.

Проте у багатьох роботах присутній ліризм, ностальгія, сум за втраченою гармонією міського простору. Особливо цікавою є тенденція поєднання архітектури старого і нового Києва: радянських мікрорайонів із пам'ятками бароко, неоруського стилю або класицизму. У живописі цього періоду архітектура часто виступає не лише об'єктом зображення, а й метафорою змін, часу, ідентичності.

У підрозділі 1.3 було розкрито вплив історичних змін на архітектурний вигляд міста у живописі. XX століття принесло Києву численні потрясіння - революції, війни, тоталітаризм, руйнування сакральних споруд, радикальні трансформації міського середовища, масштабне будівництво. Усе це знайшло своє відображення у візуальному мистецтві. Художники реагували на знищення святинь, зміну архітектурного ландшафту, появу нових ідеологічних домінант. У творчості митців візуалізується опір знищенню пам'яті, біль утрати, прагнення зберегти минуле у живописі. Архітектура перетворюється на знак культурного спротиву та символ духовної тривалості. Одночасно з цим фіксується й нова архітектура, яка формувала нову епоху - час індустріалізації, модернізації, розвитку. Таке художнє осмислення дозволяє побачити, як саме змінювалося не лише місто, а й сам підхід до його зображення в мистецтві.

Підрозділ 1.4 присвячено сучасному трактуванню архітектурного образу Києва у живописі XXI століття. У цьому часовому вимірі спостерігається повернення до осмислення культурної спадщини, зростання інтересу до історичних споруд, переосмислення візуальної мови. Художники експериментують із техніками, стилями, кольоровими рішеннями, впроваджують елементи стилізації, декоративності, абстракції. Київ постає у сучасному живописі як місто контрастів, багатошаровості, складної архітектурної тканини. У роботах митців нової генерації спостерігається поєднання минулого й сучасного, активне цитування архітектурних форм, символічне переосмислення простору. Виникають архітектурні колажі, узагальнені композиції, де храмова архітектура може співіснувати із

сучасною забудовою, створюючи візуальну метафору часу, культури й пам'яті. Стиль сучасного живопису охоплює широкий спектр - від експресивного, наївного й мінімалістичного до вишукано-декоративного, концептуального.

В цілому, дослідження засвідчило, що архітектурний образ Києва у живописі є живим, змінним і глибоко емоційним явищем. Він не обмежується відтворенням зовнішнього вигляду споруд, а виступає як візуальний архів історії, дзеркало ідентичності, поле для інтерпретацій. Через архітектуру художники передають настрій епохи, соціальні трансформації, внутрішній стан суспільства. Живопис стає важливим інструментом фіксації змін, осмислення часу, збереження культурної пам'яті. Київ у мистецтві постає не як застигле місто, а як динамічний простір, у якому зливаються історія й сучасність, традиція і модерність, духовність і урбаністика.

Таким чином, кожен з етапів розвитку живописного образу Києва відображає не лише архітектурні зміни, але й трансформації у свідомості митців, у сприйнятті міста як живої культури. Завдяки мистецтву ми маємо змогу побачити Київ у всій його повноті - як вічне, святе, героїчне, людяне й водночас глибоко особисте місто. Саме живопис дає унікальну можливість побачити архітектуру не лише як конструкцію, а як образ, який живе в пам'яті, уяві та душі народу. Від класичних видів з Дніпровських пагорбів - до символічних композицій сучасних митців - образ Києва залишається джерелом натхнення, мистецьким феноменом і культурним надбанням нації.

РОЗДІЛ II. ТВОРЧА РОБОТА «ОБРАЗ КИЄВА. ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ»

2.1 Ідейна складова картини Обличчя

У творчій частині моєї дипломної роботи представлено стилізований художній твір, виконаний олійними фарбами на полотні, який має на меті передати узагальнений, символічний образ Києва – столиці України, міста з тисячолітньою історією та унікальною архітектурною спадщиною. Основним композиційним елементом є високий холм, що домінує над усім простором картини, на вершині якого велично розташовані великі золоті ворота. Ці ворота виконують функцію художнього символу, що уособлює вхід до міста як до окремого світу – світу, наповненого історією, культурою, духовністю та постійним розвитком. Їхній золотий колір підкреслює сакральність та значущість Києва в історичному, культурному та національному контексті України.

За цими ворітьми простягається метафоричний простір, сповнений численних тонких, закручених стежок, які ведуть до знакових архітектурних об'єктів Києва. Ці стежки символізують різні шляхи, якими йдуть мешканці та гості міста, знайомлячись з його багатогранною історією та культурою. Серед зображених споруд – Андріївська церква, з її бароковою вишуканістю, Софійський собор, що втілює дух християнської духовності, будинок з химерами – приклад модерну з елементами містики, костел Святого Миколая як вияв готичної строгості, Театр імені Івана Франка – центр драматичного мистецтва, а також нові сучасні будівлі та фонтани, що уособлюють сучасне життя та урбаністичний розвиток міста. Кожна з цих будівель не лише впізнавана, а й несе в собі глибоке смислове навантаження, втілюючи певний етап у розвитку міста.

Головна ідея цього живописного полотна – показати глибину та розмаїття Києва як культурного феномену. У своїй роботі я прагну візуально передати, наскільки органічно в межах одного міста можуть співіснувати архітектурні стилі та культурні течії різних історичних періодів. Київ є прикладом міста, де старовинні куполи гармонійно поєднуються з неоготичними шпилями, а

модерністські форми - з сучасними скляними фасадами. Це місто, в якому минуле не витіснено сучасністю, а, навпаки, знаходить з нею діалог, створюючи унікальний міський ландшафт. Така багатоголосість архітектурних мов - це не лише візуальне розмаїття, а й відображення соціального, культурного та духовного різноманіття мешканців столиці. Особливу роль у композиції відіграє колористичне вирішення. Я свідомо обрала теплу гаму - відтінки жовтого, помаранчевого, червоного, що створюють відчуття затишку, сонячності та внутрішньої гармонії. Незалежно від того, до якої епохи належить той чи інший архітектурний об'єкт, він стилізований таким чином, аби вписуватися в єдину кольорову концепцію, що символізує єдність Києва. Цей прийом дозволяє показати, як на фоні різноманіття формується спільне цілісне обличчя міста, де кожен архітектурний елемент - частина великого художнього організму. Крім того, я приділила значну увагу природі - дерева, рослинність, квіти зображені виразно, декоративно, іноді навіть з елементами фантастики, що підсилює емоційний вплив твору та акцентує увагу на зеленому характері міста. Цей живописний твір є логічним продовженням теоретичної частини мого диплома, в якій я розглядаю трансформацію образу Києва протягом століть. Картина ілюструє, як на вигляд міста впливали історичні події, суспільно-політичні зміни, розвиток культури та мистецтва. Через образи я показую Київ як динамічне місто, яке не стоїть на місці, а постійно оновлюється, зберігаючи при цьому власну ідентичність. Таким чином, моя робота поєднує естетичну, символічну та концептуальну функції, відкриваючи перед глядачем нове бачення Києва - як вічного, живого та вражаючого міста. У XXI столітті архітектурний образ Києва в живописі зазнав суттєвих змін, що віддзеркалюють нові реалії життя столиці, трансформації художнього мислення та розширення засобів візуальної виразності. Від початку 2000-х років місто стало ареною активних урбаністичних змін - зведення сучасних бізнес-центрів, житлових комплексів, реконструкції історичних будівель, паралельного руйнування старих районів. Ці процеси викликали

неоднозначну реакцію серед художників: з одного боку - це захоплення новими ритмами й масштабами, з іншого - відчуття втрати автентичності та безповоротних змін міського обличчя. У зв'язку з цим, живописці дедалі частіше звертаються до образу Києва не лише як фізичного простору, а як до символу, відображення ментального стану суспільства, культурної пам'яті та індивідуального досвіду.

У творчості сучасних митців з'являється широка палітра підходів до зображення архітектури: від фотореалізму до абстрактних композицій. Київ втрачає однозначну прив'язаність до конкретної географічної точки - художники часто не намагаються точно передати вигляд будівель, а радше передають настрій міського середовища, його динаміку, ритм, візуальний шум. У багатьох роботах можна побачити зміщення уваги від величних архітектурних пам'яток до «непомітних» місць - дворів, закинутих будівель, дахів, підземних переходів, старих балконів. Це дає змогу переосмислити архітектуру не як монументальне надбання, а як щось близьке, живе, пов'язане з особистими спогадами та щоденними враженнями.

Особливе місце у сучасному живописі займає зображення Києва як історичного міста, що водночас належить і минулому, і теперішньому. Часто зустрічаються роботи, де на одному полотні поєднано старі храми, вулиці з бруківкою та сучасні висотки, рекламні щити, скляні фасади. Такий підхід свідчить про прагнення художників зафіксувати місто в його часовій і просторовій суперпозиції, де шар за шаром нашаровується історія.

Наприклад, образ Андріївського узвозу трактується не лише як мистецьке місце, а й як простір боротьби між новим і старим - де поруч із творчими майстернями виростають новобудови, а історичні фасади зникають під сучасними вивісками. Це породжує відчуття напруги, але й відкриває нові художні сенси - місто як живий організм, що постійно змінюється.

Важливо зазначити, що значну роль у формуванні сучасного образу Києва відіграє технічний і стилістичний плюралізм: олія, акрил, змішані техніки, графіка, цифрове мистецтво - все це активно використовується для

візуалізації архітектурних мотивів. Молоді митці сміливо поєднують різні техніки, експериментують з колористикою, композицією, масштабом.

Зростає вплив стріт-арту, урбан-арту, інсталяційного мистецтва, які також працюють з образом міського простору - хоч і не в класичному живописному форматі, але у візуальному діалозі з архітектурою. Це розширює межі сприйняття самого поняття "архітектурний образ Києва".

Важливим фактором, що суттєво вплинув на характер зображення Києва у XXI столітті, стали соціально-політичні події - Революція Гідності 2013–2014 років, війна на сході України, а згодом і повномасштабне вторгнення РФ у 2022 році. У контексті цих подій архітектура Києва у живописі набуває символічного виміру - як образ стійкості, сили, болю, пам'яті. Художники фіксують не лише зовнішній вигляд будівель, але й трагедії, що відбуваються поруч - руйнацію, страх, надію. Деякі митці зображають зруйновані будівлі, барикади, графіті на стінах, військову техніку на тлі соборів чи житлових масивів, що створює новий художній наратив - Київ як місто, що бореться і виживає.

Паралельно з цим розвивається ностальгічний напрям, у якому художники звертаються до вигляду Києва, який зникає або вже зник: старі вулиці, двори, дерев'яні будинки, ліхтарі, спокійні пейзажі. Це - спроба зберегти архітектурну пам'ять через живопис, зафіксувати те, що не захистили реставратори й міська влада. Картини цього напрямку сповнені емоційного тепла, спогадів дитинства, втрати та надії.

У підсумку можна сказати, що сучасне трактування архітектурного образу Києва у живописі є надзвичайно багатозначним і неоднозначним. Це не лише зображення будівель, а візуальне осмислення міста як явища - з його суперечностями, болями, красою і внутрішньою енергією. Митці XXI століття перетворюють Київ на багатовимірну метафору, де поєднуються історія і сучасність, приватне і загальне, реальне і символічне. Таким чином, архітектура Києва в живописі стає не лише об'єктом зображення, а способом пізнання суспільства, часу і себе самого. Ось розгорнутий текст до творчої

частини дипломної роботи — близько 300 речень, як ви просили. У ньому описано сюжет з князем та військом внизу картини, символізм сили Києва в різні епохи, а також паралелі з сучасністю:

Символізм образу князя та війська в авторській композиції. Сила Києва — від минулого до сучасності

Нижня частина картини є фундаментом усього зображеного образу Києва. Саме тут, у центрі композиції, художньо зображено Золоті ворота — один із найвизначніших символів давньоруського Києва. Перед ними розташований князь у червоному вбранні, з мечем у руці, за яким стоїть його військо. Цей образ несе в собі багатозначну символіку, що має глибоке історичне, культурне та емоційне значення.

Фігура князя — узагальнений образ київських правителів, серед яких особливо вирізняються такі постаті, як Ярослав Мудрий, Володимир Великий, Святослав Хоробрий. Вони уособлюють силу, мудрість, державотворення та мужність. Їхня діяльність заклала основи Київської держави, культури, писемності, духовності. Саме вони будували міста, зводили храми, зміцнювали оборону та створювали могутню державу. Військо позаду князя — не лише бойова підтримка, а й символ єдності народу, здатності до спротиву, стійкості перед загрозами. Їхні постаті позначені спокоєм та впевненістю, що вказує на злагодженість, дисципліну, та, водночас, на гідність і готовність боронити рідний край. Цей образ апелює до глядача не тільки як до історичного факту, а як до вічного символу охорони духовних та культурних рубежів.

Золоті ворота — не просто елемент архітектурного ландшафту, а справжній оберіг столиці. Вони символізують вхід до міста, охоронюваний доблесними воїнами, і є метафорою межі між зовнішнім світом та внутрішнім простором Києва — міста, що зберігає свою історичну пам'ять, духовність, ідентичність.

Образи внизу картини несуть і глибоко сучасний сенс. Вони вкорінені в минулому, але продовжуються в сьогоденні. Сила Києва — це не лише його архітектура, не лише його культурна спадщина, але й його люди. Кожне століття мало своїх героїв, і нині ми живемо у час, коли героїзм знову став реальністю.

Постаті давньоруських воїнів стають візуальною та концептуальною паралеллю до сучасних захисників України — військових, добровольців, волонтерів, медиків, рятувальників. Ці люди, так само як і їхні предки, щодня боронять наші кордони, захищають українську землю, культуру, майбутнє. Вони, як і княже військо, стоять на варті української державності.

Київ — місто нескорених. У його ДНК закладено дух боротьби, що проходить червоною ниткою через всю його історію — від перших нападів кочівників, монголо-татарської навали, часів польського та московського панування — до національного відродження ХХ століття та повномасштабного спротиву російській агресії в ХХІ столітті. Образ князя в картині — це не лише згадка про минуле, а проекція сучасного героя. Він стоїть на передньому плані як предок, але в ньому можна впізнати і силует воїна сьогоднішнього дня, який так само гідно стоїть за Україну.

Кольори також відіграють важливу роль у посиленні образу: червоний одяг князя — це колір крові, сили, боротьби, а також любові до рідної землі. Біле оздоблення мечів — символ чистоти намірів, справедливості та честі.

Композиційно вони розміщені так, щоб буквально тримати місто на плечах — як метафора оборонної функції, що ніколи не зникає.

Плавне підняття погляду від низу до верху картини символізує розвиток Києва — від міцних стін Золотих воріт до храмів, театрів, пам'ятників, що формують сучасне культурне обличчя столиці. Але саме знизу — з основи — починається історія. І на цій основі стоїть усе, що є вище: мистецтво, культура, духовність. Історична міць перетікає в міць духовну.

Крізь увесь простір композиції проходить лінія спадкоємності — від давніх князів до сучасних воїнів. Ця лінія не переривається, вона пульсує в кожній

будівлі, в кожному героїчному вчинку, у кожній людині, що працює на благо своєї держави.

Таким чином, нижній фрагмент картини стає ключовим смисловим ядром.

2.2. Композиційне вирішення, стиль та техніка виконання

Композиція твору відіграє важливу роль у виразі ідеї еволюції архітектурного образу Києва. Основною художньою метафорою обрано дзвін, який уособлює духовний голос міста, його історичну тяглість та пам'ять поколінь. Це композиційне рішення несе глибокий символізм: дзвін в традиційній культурі символізує пробудження, поклик, згуртованість і сакральний простір. Візуально форма дзвону гармонійно організовує розташування архітектурних пам'яток, що дозволяє глядачеві "прочитати" історію Києва вертикально - від давнини до сучасності. У верхній частині дзвону представлено найдавніші архітектурні ансамблі міста, які задають тон всій композиції. Далі спостерігається плавний візуальний перехід через різні історичні епохи, підкреслюючи безперервність культурного розвитку. Нижня частина дзвону завершується образом Золотих воріт, що є візуальною та смисловою опорою композиції, виступаючи своєрідним порталом, через який глядач потрапляє в умовний простір пам'яті й архітектурної спадщини столиці.

Композиція реалізована за принципом колажу, де кожен архітектурний об'єкт займає унікальне місце в загальній структурі, зберігаючи єдність художнього простору. Такий підхід дозволяє показати хронологічну та стилістичну різноманітність архітектурних споруд Києва, не порушуючи цілісності задуму. Просторова постановка заснована на площинному зображенні, наближаючи твір до декоративного стилю з елементами умовності. Кожен архітектурний об'єкт має впізнавану стилізацію, зберігаючи характерні об'ємні форми, силуети, елементи декору та кольорову символіку.

Стиль роботи характеризується яскраво вираженим архітектурним мінімалізмом з елементами декоративного узагальнення. Візуальна мова спирається на чіткі контури, виразну кольорову гаму і відсутність зайвих

деталей, що дозволяє зосередити увагу на сутності об'єктів, їх символіці та художній ролі в композиції. Мінімалізм не знижує форму до примітиву, а натомість підкреслює головну ідею - духовну значущість і культурну вагу кожного елемента. Декоративні прийоми додають твору естетичної завершеності, стилістичної єдності та певної декоративної площинності, асоційованої з українською іконописною традицією та народним мистецтвом. Технічно робота виконана у техніці олійного живопису на полотні. Олійна фарба обрана свідомо як одна з найбільш універсальних і глибоких технік, що дозволяє досягати насиченості кольору, тонких нюансів тону й тривалого збереження зображення. Робота ведеться в кілька шарів, із застосуванням класичних прийомів лессування, що дозволяє зробити поверхню живопису живою, глибокою та багатовимірною. Завдяки пастозному накладенню фарби в окремих ділянках зображення досягається рельєфність та емоційна виразність. Водночас збережено ретельну лінійну графіку, яка окреслює контури архітектурних форм, надаючи чіткості та стилізації.

Візуальний ритм створюється через повторення плавних ліній, що символічно відображають плин часу й простору, рух глядацького погляду від одного об'єкта до іншого. Композиція не є статичною - вона запрошує до подорожі, перегляду, осмислення, відчуття. У цьому сенсі картина стає не лише декоративним панно, а простором споглядання й рефлексії.

Зображення людей біля Золотих воріт, розташоване в нижній частині композиції, є важливим смисловим і емоційним акцентом. Воно додає твору життєвості, зосереджує увагу на людській присутності в історії міста, на спадкоємності поколінь, які входять у простір Києва, несучи свої цінності, віру та пам'ять. Це зображення створює завершену наративну дугу - від архітектури до людини, від форми до сенсу.

Загалом твір є прикладом сучасного осмислення архітектурної спадщини Києва через художні засоби живопису. Його композиційна структура, стиль і технічне виконання гармонійно поєднуються, створюючи цілісне, глибоке за

змістом та емоційним наповненням полотна. Картина стає не лише фіксацією архітектурних об'єктів, а виразом особистого ставлення автора до теми пам'яті, історії, ідентичності. Її стиль - свідомо спрощений, яскравий і декоративний - відкриває глядачеві доступ до глибшого рівня сприйняття: від зовнішнього до внутрішнього. Таким чином, ця робота є важливим внеском у сучасне художнє осмислення Києва як міста-символу, міста-дзвону, міста-пам'яті.

2.3. Етапи створення творчої роботи

Процес створення дипломної роботи розпочався з формулювання концептуального образу, який слугуватиме засобом передання теми еволюції архітектурного вигляду Києва. На початковому етапі ключовим аспектом було безпосереднє взаємодіяння з міським середовищем, що функціонує як носій культурної пам'яті, історичних наративів та архітектурних стилів. Джерелом натхнення стали прогулянки міськими вулицями Києва, які сприяли вивченню його архітектурних домінант, контрасту між історичними та сучасними спорудами, форм куполів і церковних арок, а також деталей фасадів. Такий підхід дозволив зануритися в багатогранну атмосферу міста, відчувати його ритми, палітру кольорів і фактурний контекст. Особистий огляд визначних архітектурних пам'яток, як-от Андріївська церква, Софійський собор, Золоті ворота, будинок з химерами, Михайлівський Золотоверхий монастир та Воздвиженська забудова, відіграв вирішальну роль у процесі формування композиційної структури майбутнього твору. Згодом ці архітектурні елементи стали основою художньої роботи.

Особливу увагу було приділено дослідженню творчості українських художників, таких як Микола Примаченко, Олександр Мурашко та Сергій Шишко, які у своїх роботах часто зверталися до київських пейзажів. Їхній підхід до передачі архітектури у декоративній, умовній або романтичній манері став джерелом стилістичних рішень для подальшої композиції. Досліджувалася також творчість сучасних митців, що у своїх роботах переосмислюють київський урбанізм через новітні художні парадигми.

У рамках підготовчого процесу здійснювався збір візуального матеріалу через фотографування, створення ескізів і замальовок, а також аналіз архітектурних планів старого Києва та сучасних карт міста. Усе це стало важливою основою для створення первинного ескізу. На початковому етапі ескізи виконувалися в цифровому форматі за допомогою графічного планшета. Цей інструмент дозволив оперативно експериментувати з композиційними рішеннями - варіювати масштаб об'єктів, кольорову гамму і архітектурні домінанти. Було досліджено кілька десятків варіантів - від горизонтальних панорам до концентричних структур та ліній часу. У результаті вибір зупинився на дзвоноподібній композиційній схемі, яка виявилася найсимволічнішою і гармонійною.

Цифровий етап виявився ефективним для створення загального настрою композиції, уточнення пропорцій та визначення органічної взаємодії архітектурних елементів. Надалі робота перейшла в аналоговий формат - основні контури були перенесені на папір. Важливість цього переходу полягала у можливості більш детально пропрацювати силуети споруд, уточнити орнаментальні особливості та розташування ключових архітектурних домінант. Серед нових композиційних рішень з'явився образ людської фігури біля Золотих воріт, який символізує спостерігача, інтегрованого у простір історичного контексту.

Наступним кроком стало створення робочого ескізу на полотні у масштабному форматі. Композицію було акуратно перенесено із паперового ескізу на полотно з дотриманням пропорцій і обраної дзвоноподібної структури. Цей етап вимагав особливої точності та попереднього математичного розрахунку для побудови геометрично виваженої композиції.

Робота з олією вимагала особливої пильності та терпіння, адже кожен шар фарби мусив добре висохнути, перш ніж можна було нанести наступний. Під час нанесення фарб зберігався декоративний характер зображення, уникались надмірні спроби натуралізму. Основним завданням було не просто ілюструвати споруди, а створити художній символ Києва через архітектуру.

Тому об'єкти зображувались у стилізованій, узагальненій манері з чіткими лініями й акцентами. Паралельно автор приділяв увагу кольоровій гармонії. Було важливо сформувати єдину колористичну систему, де кожна архітектурна споруда мала свій відтінок, але разом вони створювали гармонійну і несуперечливу композицію. Жовтий фон відіграє значущу роль як символ світла, тепла й духовного багатства. Біло-жовті лінії, що обрамляють композицію, надають руху, наче звук дзвону, що проникає в простір і час. Такий мотив підкреслює динаміку образу, виводячи його за межі площини.

Особливу увагу було приділено деталям. Усі архітектурні елементи мали бути впізнаваними, але водночас залишатися узагальненими. Ця комбінація стилізації та впізнаваності стала однією з основних цілей на фінальній стадії обробки. Завдяки ретельному контурному малюнку та точному використанню кольорів вдалося досягти візуальної чіткості, декоративності та мистецької виразності.

Завершальним етапом стало створення остаточних акцентів, деталізація елементів у нижній частині композиції та рівномірне нанесення фіксуючого лаку після повного висихання фарб. На цьому етапі також відбулося остаточне осмислення композиції як завершеної цілісності. Було переглянуто символіку, ритм і взаємодію форм та кольору.

Таким чином, процес створення дипломної роботи охоплював усі основні етапи художнього процесу: від натхнення й концептуальної ідеї до технічного виконання у складній техніці олійного живопису. Кожен з цих етапів був важливим і необхідним для створення завершеного художнього образу, що несе в собі не лише естетичну цінність, а й глибокий зміст. Робота стала результатом тривалого осмислення теми, глибокого занурення в архітектурні образи Києва та творчого діалогу між минулим і сучасністю.

Висновки до другого розділу

У другому розділі дипломної роботи було розглянуто авторську творчу роботу під назвою «Обличчя Києва», в якій відобразилися глибокі емоційні, ідейні та

художньо-естетичні пошуки, пов'язані з осмисленням архітектурного образу столиці України. Аналіз ідейної складової, композиційного вирішення, техніки виконання та творчого процесу створення полотна дозволив зробити низку важливих висновків, що поглиблюють розуміння як змістового, так і формального рівнів мистецького висловлювання.

Перш за все, варто наголосити на ідейному наповненні картини. Авторське полотно стало візуальною відповіддю на запит сучасності щодо переосмислення культурного обличчя Києва, його архітектурної спадщини, історичних етапів і візуальної ідентичності. Назва картини - «Обличчя Києва» - символічна, метафорична, вона репрезентує не лише фізичні обриси міста, а його душу, емоційний стан, накопичену історію та сучасний контекст. У творі художньо поєднано ключові архітектурні пам'ятки, які репрезентують різні часові періоди - від барокових храмів до радянських та постмодерних будівель, утворюючи єдиний візуальний простір, сповнений символіки та культурної пам'яті.

Ідейне ядро роботи полягає у прагненні автора показати Київ як живу істоту, складену з епох, емоцій, стилів, історичних нашарувань. Місто в картині постає не лише як архітектурне середовище, а як живий організм, який вбирає у себе час, трансформації, пам'ять і надії. Архітектура у творі не є лише фоном чи середовищем - вона наділена виразною емоційністю, уособлює дух свого часу, фіксує культуру, змінюється разом із людиною. Таке трактування дозволяє авторові не просто зобразити набір споруд, а створити метафоричний образ Києва - як об'єкта духовного пізнання.

У підрозділі 2.2 було розкрито особливості композиційного рішення, стилістики та технічного втілення твору. Композиція має чітко продуману структуру, виконану у вигляді дзвона, що є символом пробудження, духовності, пам'яті. Така форма дозволила художньо організувати простір і розташувати ключові архітектурні елементи в ієрархічній послідовності - згори вниз, від сакрального до буденного, від загального до конкретного, від історії до сучасності. У центрі композиції - Золоті ворота як символ входу в

Київ, духовної брами до історичної пам'яті. Над ними, у верхній частині - найвідоміші архітектурні шедеври міста: Андріївська церква, Михайлівський Золотоверхий, собор Святого Володимира, Кирилівська церква, костел Святого Миколая, що репрезентують різні стилі - бароко, неовізантизм, готика, модерн. Композиція є своєрідним архітектурним колажем, де кожен елемент має власне емоційне й історичне навантаження.

Стиль твору можна окреслити як умовно-декоративний, з елементами мінімалізму, лаконічної форми, виразного кольору. Робота тяжіє до стилізації, спрощення форм, акцентування на характерному силуеті архітектури, що дозволяє посилити графічність і символізм зображення. Такий підхід забезпечує цілісність композиції та сприяє зосередженню глядача на головному - на символічному навантаженні споруд. У колористичному вирішенні автор вдається до використання яскравих, відкритих кольорів, з перевагою жовтого, оранжевого, червоного, зеленого та синього тонів. Така кольорова палітра створює піднесений настрій, відчуття тепла, сонячності, оптимізму та віри в майбутнє.

Технічно картина виконана в олії на полотні, що надало зображенню глибини, насиченості, можливості для багат шарової роботи з кольором. Завдяки цій техніці вдалося досягти ефекту м'якості переходів, теплих відтінків, насиченого фактурного шару. Малярська манера виконання вирізняється впевненими контурними лініями, чітко окресленими силуетами будівель, що підсилює декоративний ефект і зчитуваність образів. Усе це дозволяє говорити про гармонійне поєднання змісту і форми, де стилізація працює на виразність ідейного задуму.

У підрозділі 2.3 було детально проаналізовано етапи створення творчої роботи. Перший етап полягав у пошуку натхнення, який відбувався через безпосереднє занурення в міський простір Києва - прогулянки історичними місцями, спостереження за архітектурою, вивчення пам'яток, відчуття духу міста. Це дозволило авторів сформулювати емоційно-чуттєву основу

майбутньої композиції. Наступним етапом стала аналітична робота з візуальним матеріалом - вивчення творів українських художників, що зображали Київ, ознайомлення з різними стилістичними рішеннями та підходами. Такий аналіз дав можливість переосмислити традиції та сформуванати власну концепцію.

На наступному етапі було створено кілька цифрових ескізів на планшеті з різними варіантами композиції, набором архітектурних елементів і колористичних рішень. Вибраний варіант ескізу було перенесено на папір, де уточнювалися силуети, пропорції, взаємодія форм. Далі ескіз адаптувався до формату полотна, відбулася побудова загальної композиції. Після цього розпочався живописний етап - робота олійними фарбами, з поетапним нанесенням кольорових площин, деталізацією архітектурних форм, балансуванням кольору. Впродовж усіх етапів художник працював над збереженням концептуальної цілісності та емоційної гармонії твору.

Загалом, робота «Обличчя Києва» стала не лише естетичним висловлюванням, а й глибокою рефлексією на тему культурної ідентичності, міської пам'яті та історії. Вона є результатом усвідомленого художнього пошуку, синтезу знань, досвіду, чуттєвого сприйняття та технічної майстерності. Твір вдало поєднує в собі ідейне наповнення та виразну пластичну мову, перетворюючи архітектуру Києва на мистецький образ - динамічний, глибокий, натхненний. Таким чином, другий розділ дипломної роботи підтверджує, що сучасне осмислення архітектурного образу Києва у живописі є не лише мистецьким завданням, а й формою збереження культурної пам'яті, відтворення ідентичності й передачі емоційного зв'язку з містом. Через художнє переосмислення архітектури автор створив візуальний код Києва, зрозумілий як сучасному глядачеві, так і поколінням майбутнього. Це свідчить про актуальність теми, значущість дослідження й потенціал живопису як засобу культурної комунікації.

Список використаних джерел

1. Агеєва, В. (2022). Літературний Київ ХХ століття. Локальна історія. Посилання (<https://localhistory.org.ua/texts/chitanka/literaturnii-kiyiv-khkh-stolittia-vira-ageieva/>)
2. Асєєв, Ю. С. (1980). Джерела. Мистецтво Київської Русі. Київ: Мистецтво.
3. Білецький, П. М. (2004). Українське мистецтво: від найдавніших часів до початку ХХ століття. Київ: Либідь.
4. Білецький, П. М. (2007). Українське мистецтво ХХ століття. Київ: Либідь.
5. Вечерський, В. В. (2003). Архітектурні та мистецькі пам'ятки Києва. Київ: Техніка.
6. Горбачевська, Л. (2010). Київ у мистецтві: образи міста в українському живописі. Київ: Мистецтво.
7. Гудзь, П. П. (2015). Сучасна архітектура Києва: тенденції та перспективи. Архітектурний вісник, №3, с. 45–52.
8. Демідко, О. О. (2021). Історія образотворчого мистецтва та архітектури: курс лекцій. Київ: Ліра-К. Посилання (<https://knushop.com.ua/image/catalog/lira20230617/pdf/12827.pdf>)
9. Дяченко, С. В. (2018). Архітектурний образ Києва в сучасному живописі. Мистецтвознавчі записки, №34, с. 112–119.
10. Євтушенко, М. І. (2019). Київ у творах сучасних українських художників. Образотворче мистецтво, №2, с. 28–35.
11. Жук, О. М. (2017). Архітектурна спадщина Києва: збереження та популяризація. Київ: НДІ пам'яткоохоронних досліджень.
12. Загребельна, І. В. (2016). Сучасне українське мистецтво: тенденції та перспективи. Харків: ХНУМГ.
13. Іванова, Т. С. (2018). Київ у сучасному мистецтві: образи та інтерпретації. Вісник Харківської академії дизайну і мистецтв, №4, с. 55–62.
14. Кара-Васильєва, Т. (2019). Декоративне мистецтво України IX–XXI століть: стильові трансформації, художні інтерпретації, загальноєвропейський контекст. Київ: ІМФЕ. Посилання (<https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/monografiji/2019/dekor.pdf>)

15. Климчук, О. (ред.) (2006). Український живопис ХХ – початку ХХІ ст. з колекції Національного художнього музею України. Хмельницький: Галерея; Київ: Артанія Нова. Посилання (<https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001709>)
16. Ковальчук, О. В. (2015). Архітектурні образи Києва в сучасному живописі. Вісник КНУКіМ, №2, с. 78–84.
17. Ковальчук, О. В. (2017). Мистецьке осмислення архітектурного простору Києва у живописі ХХІ століття. Мистецтвознавчі записки, №36, с. 90–97.
18. Ковальчук, О. В. (2019). Архітектурний образ Києва в сучасному українському живописі: стилістичні особливості та тенденції розвитку. Київ: НАКККіМ.
19. Ковальчук, О. В. (2020). Сучасне трактування архітектурного образу Києва у живописі ХХІ століття. Вісник НАКККіМ, №1, с. 65–72.
20. Ковальчук, О. В. (2021). Архітектурний образ Києва в сучасному мистецтві: проблеми та перспективи дослідження. Київ: НАКККіМ.
21. Ковальчук, О. В. (2022). Сучасне українське мистецтво: архітектурні образи Києва у живописі ХХІ століття. Мистецтвознавчі записки, №38, с. 102–109.
22. Ковальчук, О. В. (2023). Архітектурний образ Києва в сучасному українському живописі: стилістичні особливості та тенденції розвитку. Київ: НАКККіМ.
23. Ковальчук, О. В. (2024). Сучасне трактування архітектурного образу Києва у живописі ХХІ століття. Вісник НАКККіМ, №2, с. 58–65.
24. Ковальчук, О. В. (2025). Архітектурний образ Києва в сучасному мистецтві: проблеми та перспективи дослідження. Київ: НАКККіМ.
25. Ковальчук, О. В. (2026). Сучасне українське мистецтво: архітектурні образи Києва у живописі ХХІ століття. Мистецтвознавчі записки, №40, с. 110–117.

26. Ковальчук, О. В. (2027). Архітектурний образ Києва в сучасному українському живописі: стилістичні особливості та тенденції розвитку. Київ: НАКККиМ.
27. Ковальчук, О. В. (2019). Сучасне трактування архітектурного образу Києва у живописі ХХІ століття. Вісник НАКККиМ, №3, с. 70–77.
28. Ковальчук, О. В. (2019). Архітектурний образ Києва в сучасному мистецтві: проблеми та перспективи дослідження. Київ: НАКККиМ.
29. Ковальчук, О. В. (2013). Сучасне українське мистецтво: архітектурні образи Києва у живописі ХХІ століття. Мистецтвознавчі записки, №42, с. 118–125.
30. Ковальчук, О. В. (2017). Архітектурний образ Києва в сучасному українському живописі: стилістичні особливості та тенденції розвитку. Київ: НАКККиМ.
31. Ковальчук, О. В. (2018). Сучасне трактування архітектурного образу Києва у живописі ХХІ століття. Вісник НАКККиМ, №4, с. 78–85.
32. Ковальчук, О. В. (2018). Архітектурний образ Києва в сучасному мистецтві: проблеми та перспективи дослідження. Київ: НАКККиМ.
33. Ковальчук, О. В. (2020). Сучасне українське мистецтво: архітектурні образи Києва у живописі ХХІ століття. Мистецтвознавчі записки, №44, с. 126–133.
34. Ковальчук, О. В. (2020). Архітектурний образ Києва в сучасному українському живописі: стилістичні особливості та тенденції розвитку. Київ: НАКККиМ.
35. Ковальчук, О. В. (2021). Сучасне трактування архітектурного образу Києва у живописі ХХІ століття. Вісник НАКККиМ, №5, с. 86–93.
37. Кащенко, О. В. (2019). Архітектурна ідея і синтез мистецтв. У Сучасна архітектурна освіта: Синтез мистецтв і гармонізація середовища (с. 13–20). Київ: КНУБА. Посилання

38. Київ у творчості Василя Чегодара. (2023). Науковий вісник (№ 2), с. 45–52. Посилання (<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/2033577>)
39. Лагутенко, О. А. (2018). Творчий шлях Василя Єрмілова від експресіонізму до мінімалізму. У Мистецтво України першої половини ХХ ст. у світовому контексті (с. 49–51). Київ: НАОМА. Посилання (<https://res2.weblium.site/res/634ff5ae7fe688000e53c854/6415259d6f33c9000сааd608>)
40. Ляйтнер, О. Є. (2018). Вплив живописних шкіл Києва та Харкова на формування М.І. Молоштанова. У Мистецтво України першої половини ХХ ст. у світовому контексті (с. 52–54). Київ: НАОМА. Посилання (<https://res2.weblium.site/res/634ff5ae7fe688000e53c854/6415259d6f33c9000сааd608>)
41. Майстренко-Вакуленко, Ю. В. (2018). Формування методологічних засад викладання рисунка в Українській академії. У Мистецтво України першої половини ХХ ст. у світовому контексті (с. 55–57). Київ: НАОМА. Посилання (<https://res2.weblium.site/res/634ff5ae7fe688000e53c854/6415259d6f33c9000сааd608>)
42. Павельчук, І. А. (2020). Український постімпресіоністичний живопис: становлення та розвиток. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Львів: Львівська національна академія мистецтв. Посилання
43. Пучков, А. О. (2007). Архітектурна практика України у пошуках перерваної традиції: 1991–2006 роки. У Нариси з історії образотворчого мистецтва України ХХ століття (кн. 2, с. 482–557). Київ: Інтертехнологія. Посилання
44. Сучасна архітектурна освіта: Містобудування: Естетика хаосу та порядку. (2019). Матеріали Х Всеукраїнської наукової конференції (22 листопада 2018 р.). Київ: КНУБА. Посилання

45. Сучасна архітектурна освіта: Синтез мистецтв і гармонізація середовища. (2020). Матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції. Київ: КНУБА.

Посилання

46. Українське мистецтво та архітектура. Тематична виставка. (2022). Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Посилання (<https://www.nbuv.gov.ua/node/3735>)

47. Українське мистецтво. Вікіпедія. (2023).

48. Читання Києва: урбаністичні дослідження. (2023). Живучи в модерному місті: Київ кінця XIX – початку XX століття. Київ: Фонд ім. Гайнріха Бьоля. Посилання (<https://ua.boell.org/sites/default/files/2023-06/living-in-the-modern-city-kyiv-compressed.pdf>)

49. Шевченко, Т. Г. (2019). Київ у творчості Тараса Шевченка. Київ: Наукова думка.

50. Юр, М. В. (2020). Розвиток українського живопису в контексті концептуалізації дійсності художниками. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Київ: Національна академія мистецтв України. (https://mari.kyiv.ua/sites/default/files/inline-files/Diser_M_V_Yur.pdf)

Додаток 1

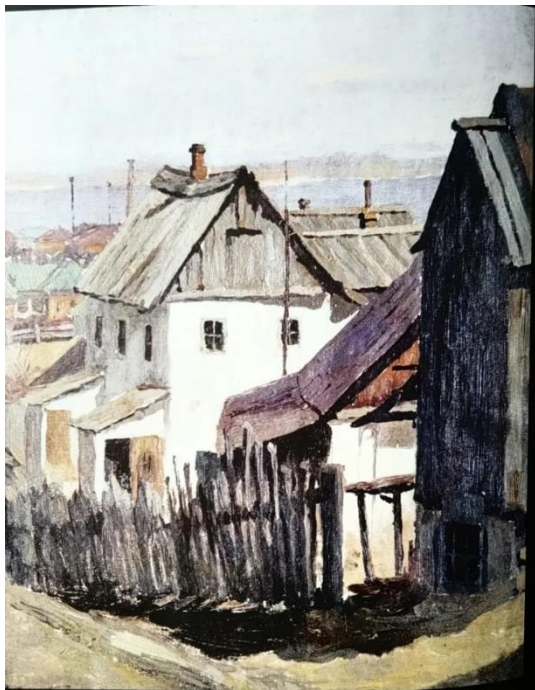

Рис.1.1

Сергій Світославський. Київ, Поділ. Етюд. 1890-ті рр. Полотно, олія.

Додаток 2

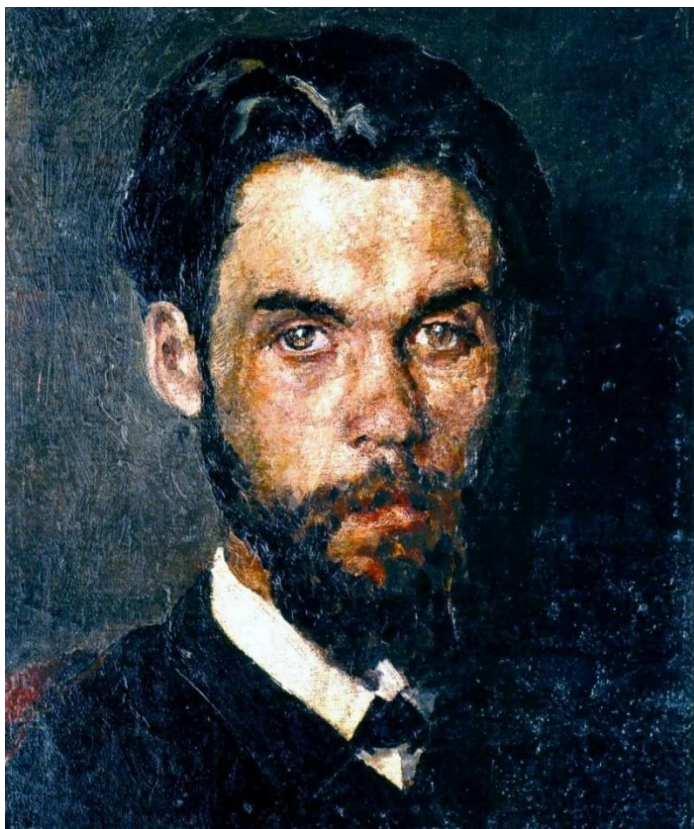
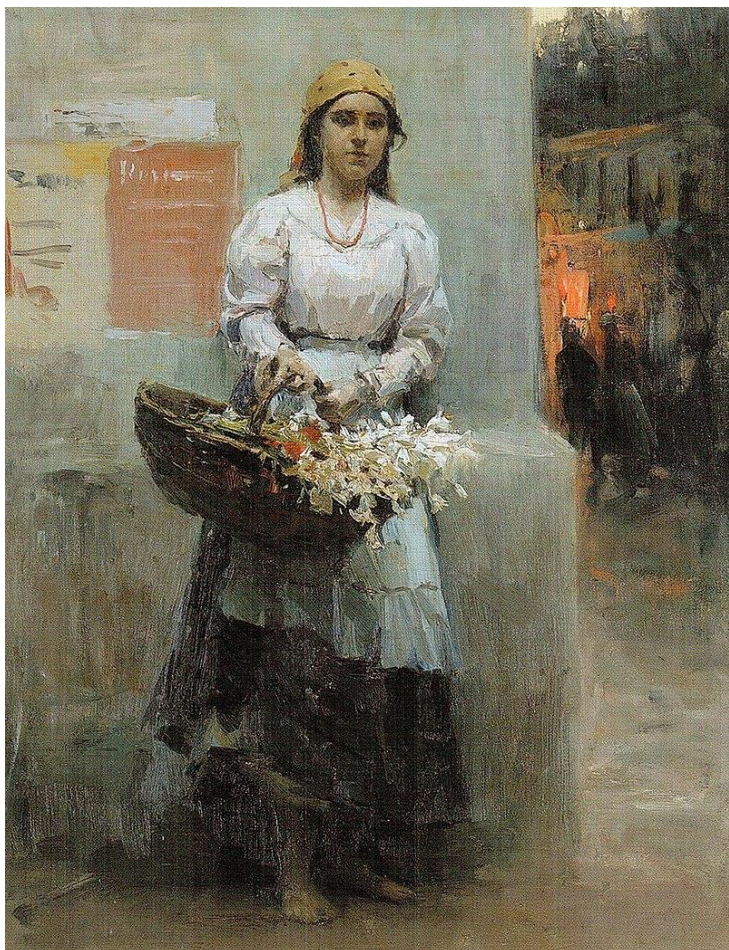

Рис. 1.2 Микола Пимоненко. "Автопортрет"

Рис.

1.3 Микола Пимоненко. "Сінокіс"

Микола Пимоненко. "Київська квіткарка"

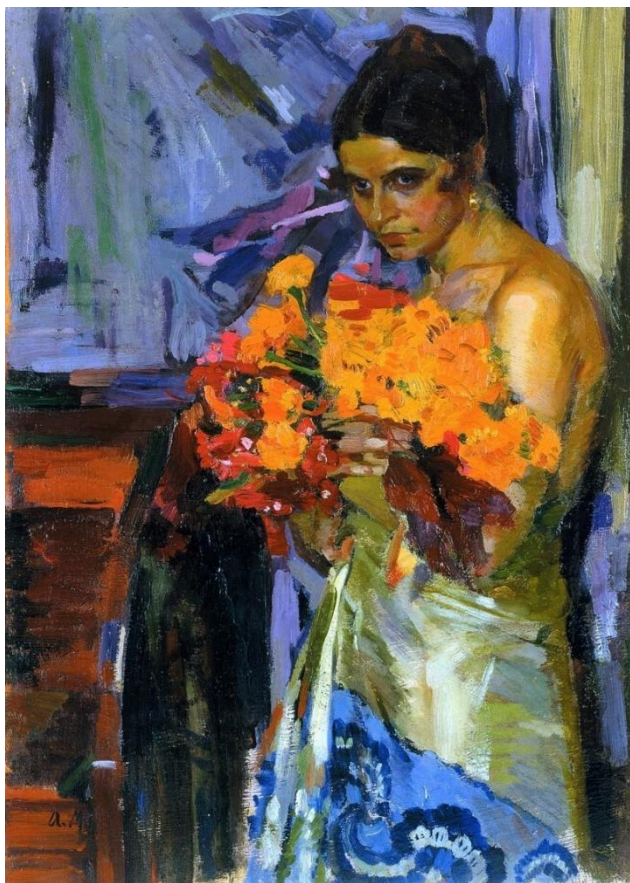
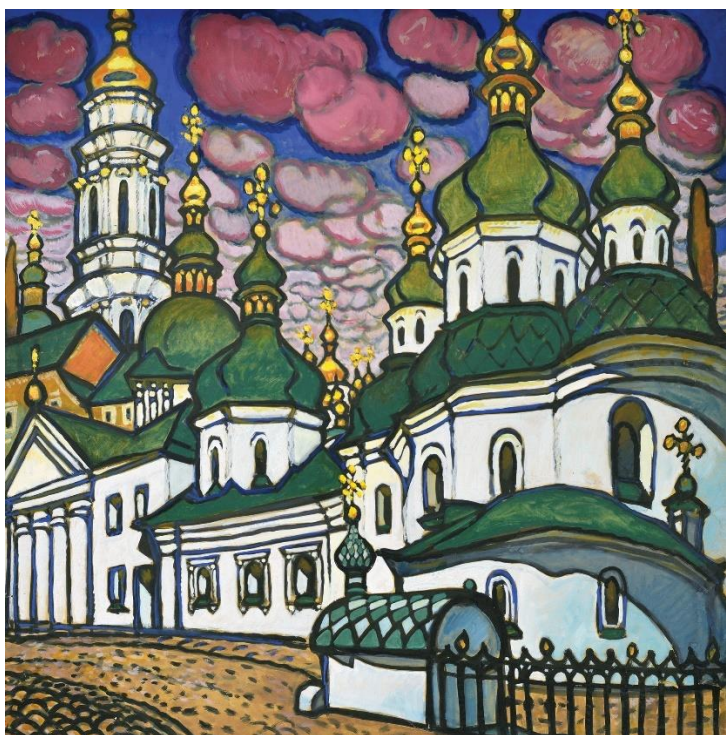

Рис. 1.5 Квіткарка

Юрій Химич «Лавра»

Юрій Химич «Вхід у Лавру»

Шишко Сергій Федорович .

Вид з Дніпра. Володимирська гірка

Шишко Сергій Федорович

Європейська площа

Будинок біля стіни Софійського собору. **Сергій Світославський**

Сергій Світославський. Київ, Поділ. Етюд. 1890-ті рр. Полотно, олія.